Q. D. O. M. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MEDICAMENTORVM ALTERANTIVM NATVRA VSV ET ABVSV

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE WESTPHALIAE ET RELIQVA

SVB PRAESIDIO

IOANNIS ADOLPHI WEDELII

PHILOS. ET MED. D. PRAXEOS ET CHIMIAE P. P. ORD. SERENISSIMORVM SAXON. DVCVM CONSILIARII ISENACENSIS AVLICI ET ARCHIATRI ET ACAD. NATVR. CVRIOSOR. COLLEGAE

PATRONI PRAECEPTORIS ATQVE FAVTORIS IN AETERNVM PIE COLENDI

PRO LICENTIA

GRADVM DOCTORIS INSIGNIA ET PRIVILEGIA MORE MAIORVM RITE CONSEQVENDI

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBMISSA

A

TOBIA BENIAMIN FVCHSIO

VRATISLAVIA-SILESIO

AD D. APRIL. M DCC XXXIII. LOCO ATQVE HORIS CONSVETIS.

IENAE LITTERIS IO. FRID. RITTERI.

I. N. I.

§. I.

E medicamentis alterantibus dicturi ante omnia, quid ſit medicamentum, & quid per verbum alterare intelligamus, explicari debet. Medicamentum itaque eſt omne corpus, quod ob particularum conſtituentium, definita proportione mixtarum, vim, ſi prudenter vel intra corpus humanum adſumatur, vel exterius eidem applicetur, huius partes vitiatas emendare valet.

§. II.

Alterare & alteratio latina verba alias non deprehenduntur, longo tamen vſu a philoſophis & medicis recepta ſunt. Philoſophis alteratio eſt mutatio ad qualitatem quamcunque. Medici omnem medicamentorum effectum generatim alterationem dicunt, ad differentiam alimentorum, quæ nutritionem præſtant, & venenorum, quæ deſtructionem & corruptionem corpori viuenti inferunt. Speciatim autem nomen hoc medicamentis, quæ ſine euacuatione mu-

tationem in melius faciunt, tribuitur. Atque ita distingui generatim medicamenta solent in alterantia & euacuantia. Specialius vero, cum alteratio medicis in methodo medendi mutatio qualitatis humorum vitiatæ in naturalem, sine euacuatione, dicatur, medicamenta καθ' ἐξοχὴν alterantia vocantur, quæ alterationem hanc humorum efficiunt, de quibus nobis iam sermo est. Quidam equidem ad primas tantum dictas qualitates hanc denominationem referre voluerunt, nos autem cum reliquis, eandem omnibus competere qualitatibus, statuimus.

§. III.

Alterantia medicamenta cum humoribus qualitate peccantibus sine euacuatione corrigendis destinatà sint, eorundem naturam, vsum, & abusum intelligere non licet, nisi qualitatis humorum peccantis habeamus cognitionem. Hæc itaque præmitti debet.

§. IV.

Qualitatem humorum generatim vocamus eam eorundem agendi facultatem, quæ a particularum constituentium inter se mixtarum proportione definita dependet. Particulæ humorum constituentes repeiuntur sulphureæ, salinæ, aqueæ & terreæ, quæ, definita proportione inter se mixtæ, quamlibet humoris partem minimam, omnibus reliquis similem, constituunt. Hæ quidem haud omnes sunt simplicissimæ, vt sensibus se offerunt, sed quædam ex simplicissimis compositæ, recte tamen pro constituentibus habentur. Nam humores in tales, si resoluantur, abeunt, & ex similibus restaurantur, nec omnium resolutio in simplicissimas facile fit, vel prompte obtineri potest; & præterea quædam illarum, si secedant, sensus nostros fugiunt. Atque hoc quibusdam imposuit, vt crediderint, aliam in his fieri posse mutationem, quam quæ a minimis, in se immutabilibus,

bus, diuersimode combinatis & separatis dependet, cum tamen hæc sola, si penitius omnia phænomena examinentur, hic locum habeat.

§. V.

Diuersæ particulæ humores constituentes cum sint, diuersam quoque habent vim, combinatæ autem si reddantur, compositam quoque vim adquirunt. Variat autem hæc vis composita, primo prout particulæ vnius speciei alias diuersæ speciei particulas in actiuitate sua vel impediunt, vel promouent, vel relinquunt, deinde pro quantitate particularum cuiuslibet speciei diuersa, quæ gradum eiusdem varium determinat. Quodsi enim vnius speciei particulæ in alius speciei particulas agant, actio illarum in has maior erit, si illæ his sint copiosiores & contra. Ergo gradus fiet maior vel minor vis compositæ. Effectus autem vnius speciei definitæ particularum constituentium in alius speciei definitæ particulas necessario definitus quoque esse debet; &, quantitate definita earundem præsente, gradus quoque definitus sequitur. Nulla enim esset ratio, cur, iisdem præsentibus causis & circumstantiis, alius oriretur effectus. Adeoque iisdem particulis diuersis constituentibus præsentibus, & eadem proportione inter se mixtis, similem quoque vim compositam, haud vero aliam, hæ habebunt, quæ qualitas humorum vel temperies dici solet.

§. VI.

Qualitates hæ humorum vitalium in tres classes diuiduntur, vt prima contineat calorem & humiditatem, secunda consistentiam, ratione tam cohæsionis, quam volatilitatis, tertia autem acrimoniam seu qualitatem salinam. Qualitates dictæ diuersum habere gradum possunt, vt ex dictis constat. Si itaque tali gaudeant gradu, vt actionibus naturalibus edendis humor aptus sit, naturales vocantur; sin autem is earum

ſit gradus, vt actiones humorum naturales fieri recte nequeant, præternaturales dicuntur.

§. VII.

Qualitates præternaturales, cum a naturalibus gradu tantum differant, vel in exceſſu vel in defectu ſunt conſtitutæ. Maſſa ſanguinea itaque, ſi qualitatibus primæ claſſis peccet, erit vel nimis calida vel frigida, vel nimis humida vel ſicca, vbi frigus & ſiccitas non abſolute ſumuntur, ſed minorem, quam par eſt, gradum caloris & humiditatis deſignant. Iuxta ſecundæ claſſis qualitates, tam maſſa ſanguinea, quam reliqui humores peccant nimia vel craſſitie vel humiditate, nimia vel volatilitate vel fixitate. Acrimonia in maſſa ſanguinea, lympha, ſaliua, ſucco pancreatico, lacte &c. ſecundum naturam adeſſe haud debet, ſed ſalia proportionata in iisdem præſentia a ſulphureis reliquisque ita temperata, vt haud emineant, requiruntur. In aliis autem quibusdam humoribus determinata & blanda tantum, vt in bile amarities, in vrina ſalſedo moderata, naturalis eſt. Omnis itaque acrimonia excedens, & in quibusdam deficiens, præternaturalis eſt, & humores hac, in iisdem præſente, peccant. Eſt autem hæc acrimonia vel alcalica, vel acida, vel media ſeu ſalſa, vel biliosa, vel acido biliosa, vel acido-pituitoſa vel acido-terrea ſeu auſtera.

§. VIII.

Vt naturalis qualitas a particularum conſtituentium mixtarum proportione definita, & ſcopo apta, dependet, ita præternaturalis ab earundem proportione definita vitiata, hoc eſt, fini minus congrua, prouenit. Ad naturalem itaque qualitatem, vt humor viuentis eandem habeat, requiritur, vt omnes particulæ conſtituentes diuerſæ ſpeciei, huc pertinentes, adſint, & determinata proportione, qualem vis deſiderata poſtulat,

lat, inter ſe mixtæ ſint. Præternaturalis autem humoris qualitas emergit, ſi vel quædam particularum conſtituentium ſpecies plane peregrina iuncta ſit, vel, quando neceſſariæ præſentes quidem ſunt, maiore tamen aut minore, quam par eſt, quantitate hæ gaudeant. Peregrina harum particularum ſpecies illa eſt, quæ, in humore hærens, ad eſſentiam eiusdem non pertinet & cum reliquis vim compoſitam alienam, ſeu ſanitati vel vitæ aduerſam, efficit. Talem ſpeciem peregrinam exhibet miasma febrile, ſcorbuticum, venereum vt & venenum varii generis. Quando autem ordinaria particularum conſtituentium ſpecies magis, quam debet, abundat, huius quoque vis præualebit; eadem ratione, ſi quædam nimis deficiat, reliquarum vis augebitur, & ita ſemper qualitas præternaturalis euadet.

§. IX.

Præternaturalis humorum qualitas in naturalem mutari debet, vt ſanitas redeat. Cumque naturalis qualitas ſemper in medio inter exceſſum & defectum conſiſtat, per ſe patet, quod vitioſæ qualitatis mutatio in contrarium eo vsque fieri debeat, donec ad medium ſtatum naturalem redeat. Adeoque alteratio ſemper fit in contrarium conueniens. Hoc autem aliter fieri non poteſt, quam proportionem particularum conſtituentium decentem reſtituendo, cum ab hac vnice dependeat. Reſtitutio huius proportionis in eo conſiſtit, vt particulas præſentes plane peregrinas corrigamus & euacuemus, ordinarias abundantes emendemus, &, ſi hæc emendatio non ſufficiat, euacuemus, & tandem ordinarias deficientes reſtauremus. Ex his itaque conſtat, mutationem qualitatis humorum vitioſæ in naturalem fieri particularum præſentium partim correctione, partim euacuatione. Correctio autem hæc præſentium proprie alteratio dicitur, qua quali-

tas

tas vitiosa sine euacuatione emendatur. Euacuatio autem cum hic sæpe sit necessaria, non tamen semper, ob particularum euacuandarum conditionem, institui ex voto possit, præcedentem alterationem postulat, id quod in plane peregrinis remouendis sæpissime vsu venit, vt & in aliis.

§. X.

Correctio particularum præsentium dicta seu alteratio aliter fieri haud potest, quam vt aliæ ipsis contrariæ sua accessione & miscela, harum vim vitiosam emendent, id est vim compositam aptiorem & definitam seu qualitatem desideratam efficiant. (§. 5. 9.) Atque ideo etiam restauratio deficientium facit, vt reliquæ adhuc præsentes particulæ, qualitatem definitam aptam non habentes, harum accessione & mixtione eandem adquirant, & sic alteratio fiat. Formalis igitur ratio alterationis ea est, vt vis particularum præsentium minus congrua, per contrariarum aptarum accessionem & mixtionem, composita definita & scopo apta reddatur. Vnde permanent quidem in alteratione præsentes particulæ, sed vis earundem damnosa per σύγκρισιν corrigitur.

§. XI.

Cum itaque alteratio per contrariarum particularum aptarum accessionem & mixtionem fiat, hæ ipsæ particulæ instrumentum vel materia alterationis erunt. Tales autem reperiuntur vel in alimentis vel in medicamentis. Alimenta, cum ad fontem diæteticum pertineant, seorsim considerantur. Vis autem eorum alterandi eadem habet fundamenta, ac medicamentorum, & respectu alterationis sunt alimenta medicamentosa, cum alias nutritioni tantum inseruire debeant. Medicamenta igitur, quæ ex particulis talibus aptis constant, vt effectum dictum edere queant, alterantia sunt & dicuntur.

§. XII.

§. XII.

Generali alterationis & medicamentorum alterantium idea perſpecta, ad ſpecies transire debemus, quæ, pro qualitatis peccantis ſpecie diuerſa, variant, & ſpeciale nomen adquirunt. Ita alteratio caloris excedentis dicitur refrigeratio, & medicamenta eam præſtantia refrigerantia vel frigida dicuntur: humiditatis excedentis alteratio, ſiccatio, & ejus medicamenta ſiccantia vocantur: ſiccitatis alteratio eſt humectatio, & medicamenta eius humectantia ſalutantur: craſſitiei alteratio attenuationis, inciſionis & reſolutionis nomine venit, eiusque medicamenta attenuantia, incidentia & reſoluentia denominantur: nimiæ tenuitatis alteratio, incraſſatio eſt, vnde medicamenta incraſſantia nomen habent: volatilitas alteratur fixatione, & fixitas volatiliſatione, vnde illa medicamenta figentia, hæc rarefacientia vel volatiliſantia requirit: acrimonia humorum corrigitur generatim per edulcationem, quam medicamenta edulcantia perficiunt, ſpeciatim autem cuilibet acrimoniæ ſpecialiora opponi debent.

§. XIII.

Caloris excedentis alteratio cum ſit refrigeratio, huicque debeantur medicamenta refrigerantia vel frigida, horum naturam intelligere tunc poterimus, ſi caloris excedentis rationem habeamus cognitam. In naturali ſtatu ſucceſsiue & proportionate partes ſpirituoſæ maſſæ ſanguineæ particulas igneas, in ſulphureis ſanguinis partibus hærentes, liberant, quæ hinc calorem blandum vitalem maſſæ ſanguineæ, &, mediante hac, toti corpori præbent. In præternaturali autem nimia hæc fit liberatio, adeoque nimius & præternaturalis calor oritur. Nimia liberatio partium ignearum fit a proportione partium, maſſam ſanguineam conſtituentium, ita vitiata, vt vel partes eius ſulphu-

reo-ſalinæ volatiles, ſeu bilioſæ, rarefactæ, nimis abundent, ſerum autem blandum deficiat, vel in eadem miaſma peregrinum ſulphureo-ſalinum acre, & ſulphureas ſanguinis partes rarefaciens, hæreat. Bilioſæ enim rarefactæ abundantes a ſero præſente temperari ſufficienter nequeunt, adeoque igneæ ex his copioſius liberantur, quæ reliquis ſulphureis, nondum ita rarefactis, adhærent, easque itidem magis rarefaciunt, vt ſic nimia liberatio ignearum, & hinc calor maior, eueniat. Serum blandum bilioſas rarefactas temperare ſolet, ne nimis rarefiant, ſed ſucceſſiua liberatio ignearum contingat, ſi igitur hoc deficiat, illarum rarefactio incrementum capere debet. Deficit autem, ſi vel abſumatur, quod & per igneas, nimis copioſe liberatas, difflando & diſſipando fit, & per alias cauſas; vel intemperatum euadat, hoc enim blandi ſeri officium præſtare haud poteſt, ſed contrarium potius. Miaſma peregrinum, rarefaciens, vel conceptum vel illatum, ſæpenumero partes illas rarefacientes & acres viſcidioribus aliis immerſas gerit, vnde illæ tamdiu ſilent, donec hæ, ſanguini remixtæ, disiungantur, quo facto vim ſuam exercent.

§. XIV.

Correctio caloris nimii ſi deſideretur, liberatio partium ignearum nimia moderanda eſt. Hæc autem obtinetur primo, particulas bilioſas rarefactas maſſæ ſanguineæ abundantes corrigendo & euacuando, deinde, ſerum blandum deficiens reſtituendo, & tandem, miaſma peregrinum rarefaciens, ſi adſit, corrigendo & euacuando. Cum itaque etiam & hic caloris excedentis mutatio in naturalem fiat particularum præſentium partim correctione, partim euacuatione, & earundem correctio proprie alteratio dicatur (§. 9.), caloris vero excedentis alteratio refrigeratio audiat,

(§. 12.)

(§. 12.) refrigeratio proprie vocabitur hæc particularum præſentium correctio, qua calor excedens, ſine euacuatione, ad naturalem gradum perducitur.

§. XV.

Particularum bilioſarum rarefactarum, & miaſmatis peregrini rarefacientis, præſentium correctio ſeu refrigeratio cum per particulas contrarias aptas accedentes fieri debeat (§. 10.) hæ eiusmodi requiruntur, quæ rarefactionem, & hinc ignearum liberationem, nimiam impediunt. Tales autem ſunt particulæ terreæ, quæ abſorbent ſalino-ſulphureas, acres, rarefactas, & figunt; acidæ & ſalinæ mediæ, quæ figunt ſal volatile & ſulphur rarefactum; ſulphureæ ſalibus non refertæ, quæ obtundunt ſalinas acres, motumque earundem compeſcunt; aqueæ, quæ ſerum reſtituunt, & diluendo vim illarum infringunt. Medicamenta itaque, quæ ex talibus particulis conſtant, ſunt refrigerantia, ſeu frigida. Medicamenta terrea ſunt v. g. corallia, conchæ, mater perlarum, lapides cancrorum, lapides pretioſi officinarum, lapis bezoar, cornu cerui philoſophicum, vt & vſtum, terræ pingues, vt terra Lemnia, bolus Armena, terræ ſigillatæ variæ. Ex acidis ſunt ſpiritus ſalis, vitrioli, clyſſus antimonii, acetum deſtillatum, tincturæ florum acidulæ, acetoſa, acetoſella, ſuccus citri &c. Inter ſalia media eminet inprimis nitrum depuratum, arcanum duplicatum, tartarus vitriolatus, arcanum tartari. Sulphurea ſalibus non referta ſunt mucilaginoſa, gelatinoſa, farinacea, & alia, vt gummi Arabicum, tragacanthæ &c. gelatina cornu cerui, eboris, auena, hordeum, ſemina quatuor frigida maiora recentia &c. Aquea vt aqua ipſa ſimplex, tam ſibi relicta, quam aliis ex dictis impraegnata, vt decoctum auenæ, hordei, ſimplex vel cum cornu cerui, ſcorzonera & aliis, decocta alia, quæ & acidula, nitroſa

trosa recipere possunt, serum lactis, aquae destillatae temperatae, quae in potiones & emulsiones impendi solent.

§. XVI.

Massa sanguinea frigidior seu calor eius magis, quam par est, deficiens debetur eiusdem particulis sulphureis seu oleosis & salinis volatilibus vel deficientibus vel depressis. Deficiunt, si vel non sufficienter restituantur vel nimis euacuentur. Deprimuntur a sero nimis aucto, a particulis acidis figentibus, pituitosis, sulphureis ligantibus, in sanguine nimis accumulatis. Restitutio caloris decentis postulat, vt particulae oleosae & salinae sanguinis volatiles restaurentur, & praesentes depressae liberentur. Liberatio haec fit, si serosae nimis abundantes minuantur, acidae autem figentes, pituitosae, & sulphureae ligantes corrigantur, & euacuentur. Fit itaque etiam haec caloris restitutio partim euacuatione partim correctione particularum praesentium, quae correctio proprie alteratio, & hic speciatim calefactio, vocatur. Calefactio haec vt fiat, addi particulis praesentibus, depressionem actiuarum praestantibus, debent tam particulae oleoso-salinae volatiles, quae has corrigunt, & vna vtilium defectum restaurant, quam sulphureo-salinae alcalicae fixiores, & salinae alcalicae, volatiles & fixae, quae acidum inuertendo & viscidum resoluendo, depressas liberant. His, si acidum figens magis emineat, accenseri etiam possunt absorbentia alcalina, vt & salina media, quae pituitosis etiam resoluendis & corrigendis apta sunt.

§. XVII.

Medicamenta itaque calida sunt, quae tales particulas in se continent. Quo minus autem partes salinae concentratae sulphureis iunctae sunt, eo minori gradu hanc actiuitatem exercent. Vnde ad primum gradum cali-

calidorum referuntur, quæ non ita manifeſte & notabiliter effectum hunc edunt, qualia ſunt, quæ quidem odorata ſunt, minus autem acria, vt flores tiliæ, liliorum conuallium, primulæ veris, ita quoque dulcia, cum mitiorem habeant ſaporem, adeoque & temperatius ſal, huc referuntur, vt & quæ copioſioribus partibus terreis paucum ſal immerſum continent, vt hepatica nobilis. Non minus in hanc claſſem collocari posſunt acidum abſorbentia, terrea, ſalia media temperatiora, vt arcanum tartari; imo & reliqua actiuiora, minori doſi reliquis maritata, temperatiora euadunt. Secundum gradum vocant, vbi magis manifeſte & notabiliter calor auctus emergit. Talia ſunt ſulphureo-ſalina volatilia & fixa, moderatiora tamen, & leniter acria, vt aromatica blanda, & alia acrimoniam minorem habentia, vt macis, meliſſa, maiorana, cubebæ; amara, vt centaurium minus, trifolium fibrinum, carduus benedictus, ſcordium, abſinthium &c. Tertio gradu calida habentur, quæ maiorem calorem citant, & cum moleſtia, ſi maiore quantitate adhibeantur, talia ſunt, quæ concentratum ſal, vel volatile vel fixum, poſſident, & vel ſulphureas magis expanſas ſimul continent, vel minus, vt ſalia volatilia ſeparata, vel aliis immerſa, actiuiora, moleſtiam linguæ inferentia, aromatica fortiora, coſtus verus, caryophylli aromatici, alcalia concentrata, vt eſſentia antimonii acris & ſimilia. Quarto gradu calida dicuntur, quæ præſentem noxam inferunt, inflammationem, eroſionem, ob ſal magis acre & corroſiuum, & ſunt cauſtica potentialia, vt cantharides, mercurius ſublimatus, arſenicum, quæ tamen magis ſtaſin ſanguinis inferendo, quam per ſe eundem calefaciendo id præſtant.

§. XVIII.

Humiditas nimia oritur a ſero ſanguinem nimis, quam par eſt, exſuperante, tunc enim non ſatis ſpirituo-

tuosum, &, ob partes gelatinosas auctas, haud satis fluxile est, adeoque diutius & copiosius fibris inhaeret & nimis humectat, nec proportionata eiusdem secretio & difflatio fieri potest. Mutatio itaque humiditatis nimiae in proportionatam vt obtineatur, serum copiosius praesens partim siccius reddendum, partim euacuandum. Siccatio fit partes actiuiores sanguinis augendo, partes seri gelatinosas resoluendo, & serum ipsum absorbendo. Partibus enim sanguinis actiuioribus auctis, serum & spirituosius redditur, & eius gelatinosae partes fluxiliores euadunt, adeoque tantam humectandi vim non amplius habet. Gelatinosae seri partes tam a dictis, quam per resoluentia & incidentia, non simul humectantia, adhibita, soluuntur. Difflari itaque & secerni ac excerni secundum naturam ita alteratum serum sponte solet nec accumulatur. Absorbendo autem, quia particulis absorbentibus fortius adhaerescit, impeditur illa adhaerens pars, quo minus in fibrillarum poros penetrare, adeoque easdem humectare, queat.

§. XIX.

Actiuiores sanguinis partes augentia medicamenta sunt calida, iam considerata, adeoque medicamenta alterantia siccantia sunt primo calida, deinde resoluentia, non simul humectantia, & tandem absorbentia. Calida & absorbentia paulo ante recensuimus, resoluentia inferius considerabuntur.

§. XX.

Siccitas nimia a proportione massae sanguinea ita vitiata prouenit, vt serum blandum deficiat. Hoc autem deficit, vel si praesens quidem est, minori tamen respectu sanguinis, quam par est, quantitate, vel si intemperatum sit. Licet enim hoc copiosius saepe reperiatur, minime tamen humectat & temperat, vt de-

cet.

cet. Blandum autem ſerum id eſt, quod partes aqueas & gelatinoſas, decenti quantitate, nulla autem ſalia eminentia, continet. Hoc vel ab ipſo ſanguine, calidiore exiſtente, minuitur, vel ab aliis cauſis. A quacunque autem cauſa imminutum ſit, eo ipſo partes ſanguinis calidiores & actiuiores euadunt, & vlteriorem ſeri imminutionem efficiunt, &, ſalibus bilioſis eminentioribus redditis, intemperatum quoque præſtant. Intemperatum vero ſerum eſt, quod ſalibus eminentibus deturpatum eſt. Ab hoc enim ſanguis vel nimis efferatur, ſi ſalia vel lixiuioſa vel acido-bilioſa adſint; vel nimis deprimitur & figitur, ſi acida ſalia emineant. Vnde fieri poteſt, vt ſerum copioſum, ſed intemperatum adſit, & tamen calor maior exſuperet, vt in hydrope calido, aliisque morbis, videmus.

§. XXI.

Siccitatis nimiæ reductio ad humiditatem conuenientem, ſeu humectatio apta, vt eveniat, proportio maſſæ ſanguineæ decens reſtituenda eſt, ita, vt ſerum blandum ſufficiens reſtauretur. Si igitur ſerum ſalibus deturpatum non eſt, ſed tantum deficit, vel a calore ſanguinis nimio nimis eſt difflatum, & intemperatum redditum, eadem ſuperius laudata ſerum reſtituentia, quæ medicamenta humectantia proprie ſunt, conueniunt, vt & reliqua calorem excedentem temperantia. Sin autem ſalibus deturpatum ſit ſerum, ante omnia eiusdem edulcatio, inferius commemoranda, eſt neceſſaria, inter quæ eadem ſerum reſtaurantia & diluentia reperiuntur.

§. XXII.

Craſſitudo ſeu ſpiſſitas humorum dependet a defectu ſoluentis, & abundatia particularum lentarum, pituitoſarum, tartarearum, & acidi auſteri figentis. Atten-

Attenuatio itaque per restitutionem soluentis, incisionem particularum pituitosarum, resolutionem tartarearum, correctionem acidi austeri, fieri debet, quae iuuatur, si partes lentae nimis abundantes correctae euacuentur. Medicamenta itaque alterantia, quae hoc praestant, generatim attenuantia vocantur.

§. XXIII.

Soluens vniuersale corporis humani est serum, si itaque hoc deficiat, restituendum est per humectantia, sin haud satis actiuum sit, acuendum & roborandum est per ea, quae singulis crassiorum particularum speciebus soluendis idonea sunt. Humectantia sunt aquea, potulenta, decocta, infusa, aquae destillatae, quibus addi & iungi debent, quae solutionem iuuant.

§. XXIV.

Pituitosas particulas attenuantia speciatim incidentia vocantur, talia sunt 1) acria, radix ari, squillae, pimpinell. alb. asparagi, herb. cochlear. lepidii, hyssop. epithym. cost. ver. sinapi &c. 2) amara, vt rad. cichorii, trifol. fibrin. gentian. gramin. herb. absinth. fumar. summitat. cent. min. cort. cappar. tamarisc. &c. 3) aromatica cubeb. cinamom. cardamom. pulu. stom. Querc. spec. aromaticae officinarum. 4) salia *acida* succ. citri, spiritus salis, clyssus antimonii, spiritus nitri dulcis: *alcalica*, volatilia, spiritus salis ammon. vrinos. liliorum convall. & similes alii; fixa, vt salia vegetabilium, tinctura tartari, antimonii: *media*, arcan. duplicat. Myns. tartarus vitriolatus, arcanum tartari & similia. 5) alcalina, lapides cancror. antimon. diaphoreticum, &c. 6) mercurialia, vt mercur. dulcis, cinnabaris natiua, antimonii &c. 7) diaphoretica ipsa, 8) purgantia minori dosi, quam vt purgent, reliquis addita, exemplo animae rhabarbari, tincturae martis helleboratae, oxymell. helleborati &c.

§. XXV.

§. XXV.

Tartareas coagulabiles partes attenuant resoluentia, 1) salina, acida, alcalica, & media, iam tacta, 2) aromatica, amara & aperientia reliqua. Austerum acidum figens & coagulans corrigunt inprimis absorbentia, terrea, alcalina, lapides cancrorum, corallia & similia, maxime autem martialia, vt croci martis aperitiui, antimonium martial. cachectic. tincturæ martiales, vitriolum martis. Idem corrigunt inuertendo salina alcalica, tinctura silicum Glauberi, tinctura tartari &c. vt & salina media iamdum recensita. Corrigunt & edulcant sulphurea insipida, cinnabarina, flores sulphuris, semen lycopodii.

§. XXVI.

Tenuitas humorum nimia ortum habet a partium serosarum fluxilium seu aquearum abundantia, deinde a partium gelatinosarum defectu, & tandem a salium dissoluentium abundantia. Mutatio itaque huius tenuitatis in consistentiam proportionatam desiderat, vt serosæ fluxiles partes partim minuantur, partim crassiores paulo reddantur, gelatinosæ restituantur & salia dissoluentia tam corrigantur, quam euacuentur. Correctio hæc, quæ sine euacuatione fit, incrassatio dicitur, quam efficiunt medicamenta incrassantia.

§. XXVII.

Incrassantia igitur medicamenta sunt 1) quæ partes serosas tenues sua accessione faciunt spissiores, talia autem sunt absorbentia & siccantia, terrea, vt terræ pingues bolares & aliæ; vt & quæ muciloginosa sunt, gummata insipida, gummi tragacanthæ, Arabicum, cerasorum, radix althææ, symphyti; dulcia mitiora,

vt & pulposa, glyzyrrhiza, passulæ minores, sacch. canth. 2) quæ gelatinosas particulas sanguinis restituunt, gelatina cornu cerui, eboris, lac, emulsiones ex amygdalis dulcibus, pistaceis, seminibus 4. frigidis maioribus recentibus, iuscula auenacea; 3) quæ salia abundantia & dissoluentia obtundunt, qualia sunt omnia iam recensita, vt & sulphurea anodyna, opiata.

§. XXVIII.

Volatiles nimis humores euadunt, si & tenues nimis sint, & rarefactionem maiorem subierint, quod de sero inprimis valet. Fixatio itaque conueniens medicamenta & incrassantia & refrigerantia proportionata postulat, quæ cum dictis coincidunt & huius intuitu figentia dici possunt. Eadem ratio est fixiorum humorum, qui a crassitie & frigiditate tales euadunt, vnde medicamenta eosdem volatiles reddentia sunt attenuantia & rarefacientia.

§. XXIX.

Acrimonia humorum a salibus, in iisdem eminentibus, dependet, & eo maior est, quo copiosiora & concentratiora hæc sunt. Obseruamus autem, hæc salia vel sibi relicta & manifesta, vel partibus terreis & tartareis, aut viscidis, pituitosis, immersa, & quandoque occultata, esse, vt illud in adfectu hypochondriaco, & scorbuto, hoc in scabie, lue venerea & aliis videmus. Liberari ab acrimonia humores haud possunt, nisi vel salium vis infringatur & obtundatur, vel eadem euacuentur. Quæ itaque vim salium infringunt & obtundunt, sunt alterantia edulcantia. Salia, si sibi relicta sint & explicita, edulcari statim possunt, sin autem immersa sint terreis, tartareis, viscidis, pitui-

tuito-

tuitoſis partibus, ab his prius liberari debent, & hinc liberatæ edulcari & euacuari.

§. XXX.

Edulcant ſalia generatim, quæ hinc omnibus communia ſunt, 1) diluentia aquea, decocta &c. decoctum herbæ thee, coffee, hordei, & alia, reliquis circumſtantiis vna conuenientia, 2) irretientia & obtundentia, ſulphurea aquoſa, ſemina 4. frigida maiora, amygdala dulcia, auenacea &c. mucilaginoſa, gelatinæ, gummata inſipida; dulcia mitiora, vt & pulpoſa, glyzyrrhiza, paſſulæ exacinatæ, paſſulæ minores, dactyli. 3) Abſorbentia vel martialia, vel terrea, teſtacea, vel ſulphurea inſipida & ſicca, vt cinnabarina, antimoniata, ſuccinata, ſemen lycopodii &c.

§. XXXI.

Speciatim ſalia alcalia mitigantur per acida, cum quibus in medium ſal mitius abeunt; per ſalia media, inprimis nitroſa. Acidorum ſalium vis infringitur a ſalibus alcalicis, fixis & volatilibus, hinc & alcalinis. Salſorum mediorum emendatio fit tam per acida, quam per alcalica, & in his aquam calcis viuæ quoque. Bilioſorum ſalium correctio. §. 15. iamdum eſt expoſita. His tamen iungi generalia recenſita debent.

§. XXXII.

Salia partibus terreis & viſcidis immerſa ſunt acido-bilioſa & tartarea. Ad horum liberationem faciunt aperientia & reſoluentia, talia tamen, quæ immerſa ſalia non acuunt. Talia hinc ex dictis feligenda ſunt, ad quæ etiam pertinent purgantia, minori doſi, quam purgare poſſint, addita reliquis. Pituitæ immerſa

 merſa

mersa salia acida rosiua si sint, vt in lue venerea & adfinibus adfectibus, liberationem præstant alcalica concentrata, purgantia ipsa, & inprimis mercurialia, quæ pituitam potentissime fundunt & liquant: liberatorum autem edulcatio iisdem peragitur, quæ his salibus alias debentur.

§. XXXIII.

Alterantium medicamentorum natura ita cognita, dubitare haud amplius debemus, quin dentur alterantia, quæ a quibusdam pro rara aue habentur. De vsu itaque genuino eorundem debemus esse solliciti. Ante omnia, si in vsum vocare alterantia velimus, adesse prius indicans alterationis debet, quo secundum omnes circumstantias cognito, seligere medicamenta alterantia, exacte indicato satisfacientia, oportet. Quod fiet, si humoris qualitatem sciamus, eiusque specialem causam, tunc enim selectus difficilis non est.

§. XXXIV.

Quoniam autem qualitates humorum vitiatæ non solum alterantibus, sed etiam euacuantibus, corriguntur, tempus probe obseruandum, ab alterantibus initium faciendum sit, an a purgantibus. Si turgeant humores vitiosi, & ad euacuationem iam apti sint, præmittenda sunt euacuantia, parte enim dempta, reliquum quod est, alterari facilius potest. Sin autem habiles ad euacuationem non sint, nec turgeant, alterantia præmittenda sunt, ita enim partim corriguntur, partim ad euacuationem habiles euadunt. Quidam adfectus continuam ipsam euacuationem humorum, qualitate peccantium, postulant, vbi alterantia recte interponuntur simul, vt illa eo melius procedat, &

reliqua proportio humorum restituatur, vt in febribus fieri debet.

§. XXXV.

Quamdiu medicamenta alterantia continuari debeant, conditio humorum alterandorum ostendet. Si enim perfecte vitium cessauerit, etiam hæc remedia omitti debent, ne in contrarium vitium fiat transitus. Cumque alteratio successiue fiat, attendentibus facile finiendi tempus adparet. Mitiora alterantia præmitti solent, si adfectus moram concedat, & successiue ad potentiora progressus fit. Sin autem periculum in mora sit, verbi gratia in catarrho suffocatiuo &c. statim ad potentiora transeundum. Alias autem generatim, & inprimis in adfectibus chronicis, successiue & pedetentim alterandum est, cum partes illæ inertes tam breui tempore superari haud possint, quæ per diuturnum spatium ortæ sunt.

§. XXXVI.

Adplicantur medicamenta alterantia, vt vel adsumantur, vel exterius imponantur, illud frequentius est, hoc in externis magis adfectibus vsu venit. Forma externa pro ipsius medicamenti & adfectus conditione variat, quandoque & ægri. Tempus adsumendi ordinarium est matutinum, vespertinum & circa noctem. Extraordinarie autem singulis tribus quatuorue horis, vel adhuc sæpius, propinari possunt, si opus sit. Dosis conueniens sit, nec excedens, nec deficiens, quæ ab actiuitate medicamenti, ætate ægri, & adsumendi commoditate, determinari debet. Specialiora, quæ circa alterantia medicamenta notanda veniunt, in singulis adfectibus, & ipsa medicamentorum specialiori tractatione, considerantur. Nobis

enim animus non fuit, nec tempus, nec locus, vt ea vlterius iam proſequamur.

§. XXXVII.

Abuſus medicamentorum alterantium in eo conſiſtit, vt minus eadem adhibeantur, quando indicantur, ſed quando quibusdam videtur. Vnde &, neglectis euacuantibus, & aliis indicatis, ſæpe noxie adplicantur, ſæpius quoque vitioſe omittuntur, & euacuantibus ſolis, itidem contra rationem, macerant ægros & morbum augent empirici. Selectus quoque niſi decens inſtituatur, peregrina alterantia, & ſic morbo haud conuenientia, ſed eum deteriorem reddentia, vſurpantur. Verbo, abuſus horum ſemper eſt, ſi haud ſecundum indicantium præſentium conditionem eorundem adhibitio determinetur.

SOLI DEO GLORIA!

Wer

* *
*

WEr so wie Du, mein Freund, den Künsten sich ergeben,
Und um Hygæens Gunst so eyfrig sich bemüht,
Dem darff nicht bey der Cur Hand, Hertz und Lippen beben;
Und dieses ist allein was Ehre nach sich zieht.

Dieses schrieb dem Herrn DOCTORANDO, als seinem werthesten Herrn Landesmann zu Ehren,
Dessen aufrichtiger
Christoph Ferdinand Kamper, D.
Hochfürstl. Sächsischer Rath.

GLoria sic sequitur meritos, sic fama coronat,
Sic labor assiduus digna brabæa parat.

Desi-

Desidiæ indulgens, vacuasque fideliter urnas,
Pro famaque famem pauperiemque metet.
Te vigilasse juvat, totasque insumere noctes,
In studiis, vigiles continuasse dies.
Hincque tuas dotes nunc PATRIA terra coronat,
Ut fias PATRIAE LVMEN, AMORQVE TVIS.

Sic honoribus in medicina summis Præclarissimi DN. FUCHSII, Iuveni æquis pietatis ac eruditionis passibus ad summa quævis enitenti, Amico suo longe suavissimo ex toto pectore applaudere voluit

JOH. GOTTFR. ZSCHAU, L. M. P. C. L.

